

BEWAARGEVING: TOELICHTING EN MODELVEREENKOMST

Noot vooraf:

Dit document is een bewerking van een juridisch onderbouwd advies door de provincie Limburg in 2013, aan een kerkfabriek en een heemkundige vzw. Deze tekst wordt informatief ter beschikking gesteld, maar het is sterk aan te raden om voor de eigen situatie juridisch advies in te winnen en na te laten gaan of alle bepalingen uit dit ontwerp nog up-to-date zijn en overeenstemmen met de feitelijke en juridische realiteit. De provincie Limburg en FARO aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid voor de inhoud van dit document.

1. ALGEMENE UITEENZETTING

1.1. Juridische aard van de overeenkomst

Voorafgaand moet worden gewezen op het onderscheid tussen een bruikleenovereenkomst en een bewaargevingsovereenkomst.

Het wezenlijke onderscheid ligt hierin dat bij bruikleen de lener de zaak mag gebruiken terwijl dit voor de bewaarnemer precies is verboden. Bruikleen is dan ook aan de orde wanneer het bijvoorbeeld de bedoeling is dat de objecten worden tentoongesteld. Bewaargeving is daarentegen aan de orde wanneer het louter de bedoeling is dat de objecten worden bewaard. De rechten en verplichtingen zijn dan ook verschillend (waarover verder meer).

1.2. Overeenkomst van vrijwillige bewaargeving

Een overeenkomst van vrijwillige bewaargeving is behoudens andersluidende bepalingen onderworpen aan de bepalingen van artikel 1917 - 1948 van het Burgerlijk Wetboek.

Wezenlijk hierbij is dat de bewaargeving 'om niet' gebeurt, aldus dat er geen vergoeding verschuldigd is. Daarnaast moet het voorwerp van de overeenkomst ook daadwerkelijk worden afgegeven tenzij de bewaarnemer reeds op een andere wijze fictief in het bezit is gesteld van het voorwerp. Vrijwillige bewaargeving vereist de toestemming daartoe door de eigenaar van de in bewaring gegeven zaak en vereist het bestaan van een geschrift als bewijs ervan.

Op de bewaarnemer rust de plicht om aan de in bewaring gegeven zaak dezelfde zorg te besteden als hij aan de bewaring van zijn eigen zaken besteedt. Deze verplichting wordt juridisch gezien strenger beoordeeld wanneer o.m. de bewaarnemer zichzelf heeft aangeboden om de zaak in bewaring te nemen of wanneer uitdrukkelijk is overeengekomen dat de bewaarnemer voor om het even welke schuld aansprakelijk zal zijn. De bewaarnemer is niet aansprakelijk voor gevallen van overmacht tenzij hij voorafgaand reeds in gebreke werd gesteld om de in bewaring gegeven zaak terug te geven. Zoals hierboven reeds aangehaald mag de bewaarnemer geen gebruik maken van de zaak zonder de uitdrukkelijke of stilzwijgende toestemming van de bewaargever. De bewaarnemer moet uiteindelijk de zaak zelf, die hij in bewaring heeft ontvangen, teruggeven. De zaak moet worden teruggegeven in de staat waarin deze zich op het ogenblik van teruggave bevindt. Beschadigingen aan de zaak die buiten het toedoen van de bewaarnemer zijn ontstaan komen voor rekening van de bewaargever. De zaak moet worden teruggegeven zodra de bewaargever erom vraagt, zelfs al is in het contract een bepaalde tijd voor de teruggave vastgesteld.

De bewaargever is verplicht aan de bewaarnemer de kosten te vergoeden die deze voor het behoud van de in bewaring gegeven zaak gemaakt heeft, en hem schadeloos te stellen voor alle verliezen die de bewaargeving voor hem heeft teweeggebracht. De bewaarnemer is gerechtigd om de in bewaring gegeven zaak te behouden tot de gehele voldoening van hetgeen hem wegens de bewaargeving verschuldigd is.

1.3. Overeenkomst van bruikleen

Een bruikleenovereenkomst wordt beheerst door de bepalingen van artikel 1875-1891 van het Burgerlijk Wetboek.

Zoals hierboven reeds aangehaald is de bruiklening een overeenkomst waarbij de ene partij aan de andere een zaak afgeeft om daarvan gebruik te maken onder verplichting van diegene die de zaak

ontvangt, de zaak terug te geven na daarvan gebruik te hebben gemaakt.

Ook hier is een wezenlijk kenmerk dat de bruikleen om niet gebeurt. Is er wel een vergoeding verschuldigd dan wordt de overeenkomst eerder gekwalificeerd als een 'huurovereenkomst' waar de bijbehorende bepalingen van het Burgerlijk Wetboek op van toepassing zijn.

De uitlener blijft de eigenaar van de geleende zaak.

De lener is ertoe gehouden om als een goede huisvader voor de bewaring en het behoud van de geleende zaak te zorgen. Hij mag er zich slechts van bedienen voor het gebruik dat door de aard van de zaak of door de overeenkomst is bepaald, dit op straffe van het betalen van een schadevergoeding indien daartoe een reden bestaat. Wendt de lener de zaak aan voor een ander gebruik of gedurende een langere tijd dan hij mocht, dan is hij voor het verlies ervan aansprakelijk al is dit verlies door toeval ontstaan. Is de zaak enkel door toedoen van het gebruik waartoe zij is geleend en buiten enige schuld van de lener in waarde verminderd dan moet de lener voor deze waardevermindering niet instaan. De lener mag de zaak niet voor zich houden bij wijze van schuldvergelijking met hetgeen de uitlener hem verschuldigd is.

Indien de lener om van de zaak gebruik te kunnen maken enige uitgave heeft gedaan kan hij die niet terugvorderen. Heeft de lener daarentegen gedurende de overeengekomen duur voor het behoud van de zaak een buitengewone, noodzakelijke uitgave moeten doen die zo dringend was dat hij voorafgaand aan de uitlener hiervan geen kennis heeft kunnen geven, dan is de uitlener alsnog verplicht om hem de uitgave te vergoeden.

Bij bruikleen kan de uitlener de geleende zaak niet terugnemen dan nadat de overeengekomen termijn is verstreken, of bij gebrek aan overeenkomst dienaangaande, nadat de zaak heeft gediend voor het gebruik waarvoor zij was uitgeleend. Heeft de uitlener zijn zaak alsnog dringend en onvoorzien nodig dan kan de rechter de lener naar gelang de omstandigheden verplichten de zaak terug te geven aan de uitlener.

Wanneer de zaak gebreken heeft, de uitlener deze gebreken kende en de lener daarvan niet op de hoogte heeft gebracht en de lener schade heeft opgelopen door zich van de gebrekkige zaak te bedienen dan is de uitlener hiervoor aansprakelijk.

2. BEWAARGEVINGSOVEREENKOMST

2.1. Toelichting

2.1.1. Omschrijving van de contractspartijen

Bij de omschrijving van de contractspartijen is het aangewezen om de vermelding van de namen van de personen die optreden namens de respectievelijke partijen vooraf te laten gaan door de vermelding 'hierbij rechtsgeldig vertegenwoordigd'. Op deze manier wordt de aandacht erop gevestigd dat de betrokken personen de vereiste bevoegdheid/machtiging hebben om namens de betrokken partij handelingen met rechtsgevolgen te stellen. Treedt daarentegen een persoon op die niet de vereiste machtiging heeft dan kan desgevallend de nietigverklaring van de overeenkomst worden gevorderd; Daarnaast spreekt men bij een bewaargevingsovereenkomst over de "bewaargever" en de "bewaarnemer".

2.1.2. Voorwerp van de overeenkomst en plaatsbeschrijving

Het is aangewezen om (zoals hieronder vermeld in het ontwerp) een voorafgaand artikel toe te voegen aan de overeenkomst waarin het voorwerp van de overeenkomst specifiek wordt omschreven en waarbij wordt verwezen naar een plaatsbeschrijving die in aanwezigheid van de beide partijen werd opgesteld voorafgaand aan het in werking treden van de overeenkomst.

De plaatsbeschrijving bevat best een duidelijke foto van elk object, de omschrijving van het afgebeelde tafereel en van de staat waarin het werk zich bevindt waarbij de nodige aandacht wordt besteedt aan eventuele beschadigingen die er thans blijken te zijn. Wanneer de kunstwerken in de loop der tijd beschadigd zouden geraken is het immers van belang dat een vergelijking kan worden gemaakt met de oorspronkelijke toestand waarin de werken zich bevonden op het tijdstip waarop zij in bewaring werden gegeven. De oorzaken van de beschadigingen en de omstandigheden waarin de

beschadigingen zich hebben voorgedaan zijn immers determinerend voor de aanspraakgerechtigdheid van de ene partij opzichtsens de andere, zowel in het geval van de bewaargeving als in het geval van de bruikleen.

Een plaatsbeschrijving dringt zich bovendien ook op wanneer tijdens de overeenkomst de werken op verzoek van de bewaargever terug worden opgeëist met het oog op het herstel of de restauratie van de werken en de werken in een verbeterde staat terug in bewaring worden gegeven aan de bewaarnemer. In dat geval moeten de nieuwe plaatsbeschrijvingen eveneens als bijlagen aan de overeenkomst worden gehecht.

Daarnaast zal de plaatsbeschrijving ongetwijfeld ook dienstig kunnen zijn voor het afsluiten van een verzekeringspolis.

Louter volledigheidshalve wordt erop gewezen dat de regelgeving uit het Belgisch Burgerlijk Wetboek betreffende de bewaargeving van toepassing is op de rechtsverhouding tussen de partijen, tenzij andersluidende bedingen zijn opgenomen in de overeenkomst.

2.1.3. Duur

De overeenkomst kan voor bepaalde of onbepaalde duur worden afgesloten.

Bovendien moet in dit verband worden hernomen dat het Burgerlijk Wetboek thans reeds bepaalt dat de zaak moet worden teruggegeven zodra de bewaargever erom vraagt, zelfs al is in het contract een bepaalde tijd voor de teruggave vastgesteld.

2.1.4. Rechten - verplichtingen

Aangezien de overeenkomst een overeenkomst van vrijwillige bewaarneming betreft, ligt de nadruk uiteraard op de bewaring van de objecten in de daartoe vereiste omstandigheden, nl. 'als een goede huisvader'.

Gelet op de hierboven geschetste rechten en plichten die verbonden zijn aan het juridisch statuut van bewaargeving heeft dit tot gevolg dat de bewaarnemer in beginsel niet kan worden aangesproken voor schade aan de objecten die buiten zijn toedoen is ontstaan, als hij als een 'goede huisvader' is opgetreden, dan wel de schade is veroorzaakt door overmacht zoals bv. een hevige storm waardoor enkele dakpannen werden weggeblazen en de werken waterschade hebben opgelopen, voor zover de bewaarnemer geen weet had van enige slechte staat van het dak. Wanneer daarentegen de luchtvochtigheid van de ruimte waar de objecten zich in bevinden, dermate hoog is dat ze erdoor beschadigd geraken, bv. zich schimmel vormt, dan zal de bewaarnemer door de bewaargever hier wel voor kunnen worden aangesproken aangezien er in het voorkomende geval geen sprake kan zijn van een optreden 'als een goede huisvader'. Voorgaande bevestigt dan ook eens te meer het belang van de zorgvuldige opmaak van een plaatsbeschrijving.

In het licht hiervan moet dan ook uitdrukkelijk de vraag worden gesteld of het wel de bedoeling is dat de bewaarnemer aansprakelijk is voor elke schade en verlies van de voorwerpen, wat indruist tegen de determinerende bepalingen van de regelgeving in het Burgerlijk Wetboek betreffende de bewaargeving. In het hieronder vermelde ontwerp van overeenkomst werd de oorspronkelijke bepaling van de bewaargever voorlopig niet overgenomen waardoor het gemene recht van toepassing is en de bewaargever aansprakelijk blijft voor schade aan de werken die niet werd veroorzaakt door het eigen toedoen van de bewaarnemer en niet kan worden toegeschreven aan een onzorgvuldig handelen, nl. het niet- handelen als een goede huisvader.

Temeer om de hierboven vermelde reden moet een andersluidend gebruik dan de loutere bewaring precies worden omschreven en is het mogelijks aangewezen dat slechts een andersluidend gebruik kan worden gemaakt van de objecten voor zover dit na een voorafgaand overleg en in aanwezigheid van de bewaargever gebeurt. Dit teneinde te vermijden dat een andersluidend doch in de overeenkomst uitdrukkelijk toegestaan gebruik, schade toebrengt aan de werken die in beginsel ten laste valt van de bewaargever, tenzij de bewaargever erin slaagt aan te tonen dat de bewaarnemer zich niet heeft gedragen als een 'normaal en zorgvuldig huisvader'.

Voor zover de bewaarnemer nog een ander gebruik van de in bewaring gegeven zaken wenst te maken dan in de overeenkomst is omschreven, is een voorafgaande schriftelijke toestemming

noodzakelijk teneinde te vermijden dat de bewaarnemer voor elke vorm van schade die bij het andersluidend gebruik wordt veroorzaakt, moet opdraaien.

Opdat de bewaargever niet onwetend zou zijn over een (ernstige) beschadiging, diefstal of verlies is het aangewezen om in het voorkomende geval een uitdrukkelijke kennisgeving door de bewaarnemer aan de bewaargever in de overeenkomst op te leggen die bovendien schriftelijk moet gebeuren in het kader van de bewijsvoering.

Aangezien een herstel/restauratie/actieve conservering door de bewaargever tot de mogelijkheden behoort is het aangewezen om reeds enkele basisbepalingen hiertoe in de overeenkomst op te nemen.

2.1.5. Kosten

Conform het gemeene recht is de bewaargever in beginsel verplicht om de bewaarnemer te vergoeden voor de kosten die deze voor het behoud van de in bewaring gegeven zaak heeft gemaakt.

Betreffende bepaling is evenwel niet van dwingend recht waardoor partijen een andersluidende overeenkomst hierover kunnen treffen.

Wanneer een bestaande situatie wordt 'geregulariseerd' en er thans ook geen vergoeding voor de bewaarneming verschuldigd is aan de bewaarnemer, wordt dit best ook zo in de overeenkomst uitdrukkelijk vermeld teneinde te vermijden dat men alsnog onder de toepassing van het gemeene recht valt en de gemaakte kosten wel moeten vergoed worden.

Anderzijds moet er rekening mee worden gehouden dat de toestand waarin de werken zich bevinden na verloop van tijd bijkomende maatregelen en bijbehorende kosten met zich kunnen brengen. In dit geval is het aangewezen dat de bewaargever daarvan in kennis wordt gesteld en o.m. een overeenkomst wordt bereikt over o.m. de aard van de werken, de omvang van de kosten en de schuldenaar van de kosten.

Het moet immers ten allen tijde worden vermeden dat de bewaarnemer op eigen houtje ingrijpende conserveringswerkzaamheden laat uitvoeren met een aanzienlijk kostenplaatje daaraan verbonden dat door de bewaargever niet kan worden gedragen.

2.1.6. Verzekering

In de casus was oorspronkelijk gevraagd dat de bewaarnemer de werken moet laten verzekeren en dat dit op eigen kosten moet gebeuren, vergelijkbaar met een bruikleen.

De vraag rijst evenwel wat de actuele situatie is en of het wenselijk is dat de bewaarnemer deze kosten draagt. Hierover wordt best een verder standpunt ingenomen door de betrokken partijen, hierbij in het achterhoofd houdend dat volgens het gemeene recht de bewaargever in beginsel de kosten van bewaarneming draagt.

2.1.7. Toepasselijke wetgeving - bevoegde rechtbank

Deze clausule is opgesteld ter vervollediging van de overeenkomst en bevestigt enkel dat het Belgische recht de rechtsverhouding tussen de partijen bepaalt en dat de rechtbank die bevoegd is voor de betrokken gemeente, de bevoegde rechter is in het geval van een gerechtelijke procedure.

2.2. Ontwerp van overeenkomst

De ondergetekenden

[volledige naam van de organisatie], [adres maatschappelijke zetel]

met ondernemingsnummer [...]

hier rechtsgeldig vertegenwoordigd door:

- de heer/mevrouw [naam], [functie]

- de heer/mevrouw [naam], [functie]

verder genoemd "de bewaargever"

en

[volledige naam van de organisatie], [adres maatschappelijke zetel]

met ondernemingsnummer [...]

hier rechtsgeldig vertegenwoordigd door:

- de heer/mevrouw [naam], [functie]
  - de heer/mevrouw [naam], [functie]
- verder genoemd "de bewaarnemer"

komen het volgende overeen:

Artikel 1. Voorwerp van de overeenkomst

Het voorwerp van de overeenkomst betreft [aantal en omschrijving objecten] die door de bewaargever in vrijwillige bewaring wordt gegeven aan de bewaarnemer.

Deze stukken zijn opgenomen in de inventaris van de bewaargever en maken het voorwerp uit van een gedetailleerde plaatsbeschrijving die op [datum], voorafgaand aan het in werking treden van de overeenkomst in aanwezigheid van zowel de bewaargever als de bewaarnemer werd opgemaakt en als bijlage I aan deze overeenkomst is gehecht. Betreffende plaatsbeschrijving, dan wel de in de loop van de duur van de overeenkomst opgestelde plaatsbeschrijvingen van latere datum die eveneens als bijlagen aan deze overeenkomst zullen worden gehecht, worden in aanmerking genomen voor het beoordelen van de staat van de werken.

De bewaargever erkent de eigenaar te zijn van het voorwerp van de overeenkomst. Behoudens de andersluidende bepalingen die in de huidige overeenkomst zijn opgenomen is de bewaargeving onderworpen aan de bepalingen dienaangaande opgenomen in het Belgisch Burgerlijk Wetboek.

Artikel 2. Duur - einde

De bewaargever verbindt zich ertoe de werken voor een onbepaalde/bepaalde duur in bewaring te geven aan de bewaarnemer. De overeenkomst gaat in op [datum] en eindigt op [datum].

De overeenkomst komt ten einde door een opzeg die uitgaat van een van de partijen of door een gezamenlijk daartoe bereikte overeenkomst. De opzeg bedraagt [...] maanden en moet met een aangetekend schrijven worden gericht aan de andere partij op het adres van haar maatschappelijke zetel zoals hierboven vermeld. De opzeg gaat in de eerste kalenderdag van de maand volgend op de datum van de poststempel.

Artikel 3. Rechten

De overeenkomst betreft een vrijwillige bewaargeving waarbij de bewaargever de stukken aan de bewaarnemer heeft afgegeven met de bedoeling om deze in de daarvoor vereiste omstandigheden te bewaren onder de verplichting om de stukken terug te geven op het eerste verzoek daartoe van de bewaargever.

De bewaargever blijft te allen tijde de eigenaar van de werken.

De bewaarnemer krijgt het recht om na voorafgaand overleg met de bewaargever en in aanwezigheid van de bewaargever over te gaan tot de openbaarmaking van het materiaal zonder winstoogmerk en dit voor wetenschappelijke, educatieve of sociaal-culturele doeleinden. Daartoe krijgt de bewaarnemer de toelating om over te gaan tot de fotografische reproductie van de voorwerpen voor volgende doeleinden:

- catalogi, affiches, folders, pers, postkaarten, diapositieven
- foto-opnames van de in bewaring gegeven voorwerpen worden toegestaan.

De bewaargever geeft aan de bewaarnemer de toelating om na voorafgaand overleg met de bewaargever en in aanwezigheid van de bewaargever over te gaan tot inventarisatie en beschrijving van het materiaal teneinde het toegankelijk te maken. De bewaargever verkrijgt kosteloos een kopie van de inventaris.

Bij elk ander gebruik is de voorafgaande schriftelijke toestemming vereist van de bewaargever.

Artikel 4. Verplichtingen

De bewaarnemer verbindt er zich toe om het hem toevertrouwde materiaal als een goede huisvader en op een deskundige wijze te bewaren. Het materiaal wordt door de bewaarnemer op een zodanige plaats ondergebracht en bewaard dat de kans op beschadiging, in welke vorm ook, zo gering mogelijk is. Er zal bovendien worden op toegezien dat de klimatologische omstandigheden waarin de bewaring gebeurt zo optimaal mogelijk zijn. De bewaarnemer is er toe gehouden elke beschadiging of elk

verlies of diefstal van de in bewaring gegeven voorwerpen, van welke aard of omvang ook, onmiddellijk na de vaststelling ervan zowel telefonisch op het nummer [...] als schriftelijk per e-mail op het e-mailadres [...] te melden aan de bewaargever.

In geval van diefstal of verlies moet de bewaarnemer bovendien onmiddellijk na de vaststelling ervan, aangifte doen bij de politie en een kopie van het proces-verbaal per kerende bezorgen aan de bewaargever.

Artikel 5. Herstel, restauratiebehandeling, actieve conservering en andere ingrijpende bewerkingen
Herstel, restauratiebehandeling, actieve conservering of andere ingrijpende bewerkingen mogen aan het materiaal pas verricht worden na voorafgaande schriftelijke toelating van de bewaargever waarbij de modaliteiten voor zover zij niet reeds in de huidige overeenkomst zijn opgenomen, worden bepaald.

De bewaargever behoudt zich te allen tijde het recht voor om de in bewaring gegeven voorwerpen te laten inspecteren en over te gaan tot de noodzakelijke restauraties, het herstel, de actieve conservering of andere ingrijpende bewerkingen. De bewaargever beslist autonoom over het noodzakelijk karakter van het onderzoek en/of de werken. De bewaarnemer zal geen enkel bezwaar kunnen inbrengen om dit onderzoek of deze werken uit te stellen of te verhinderen. De bewaarnemer heeft geen enkel recht op enige vergoeding van welke aard of omvang ook tijdens de duur ervan. De voorwerpen moeten daartoe ook op het eerste verzoek van de bewaargever worden getoond en desgevallend worden overhandigd aan de bewaargever.

In het voorkomende geval wordt de uitvoering van de huidige overeenkomst voor de betreffende stukken en voor de duur van de werken aan de betrokken stukken, opgeschort. De bewaargever zal de stukken die het voorwerp uitmaken van de werken als een goede huisvader op een deskundige wijze beheren. De bewaarnemer kan in het voorkomende geval met betrekking tot de betreffende stukken niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele schade aan het materiaal veroorzaakt tijdens de periode van de uitvoering van de werken.

Het tijdstip van aanvang en einde van de periode waarin de uitvoering van de overeenkomst wordt opgeschort, wordt door de bewaargever en de bewaarnemer schriftelijk overeengekomen.

Wanneer de toestand van de stukken wordt gewijzigd geeft dit aanleiding tot het opstellen van een nieuwe gedateerde plaatsbeschrijving in gezamenlijk overleg van de bewaargever en de bewaarnemer.

Artikel 6. Kosten

De gewone, gebruikelijke kosten voor bewaring en beheer worden gedragen door de bewaarnemer. Voor zover de bewaarnemer zich gehouden ziet tot het maken van buitengewone specifieke kosten die ten laste zijn van de bewaargever moet de bewaargever hiervan in kennis worden gesteld en moet hierover voorafgaand met de bewaargever een overeenkomst worden bereikt.

Artikel 7. Verzekering

De bewaarnemer is ertoe gehouden de voorwerpen op eigen kosten tegen diefstal/brand/waterschade te verzekeren bij een Belgische verzekeringsmaatschappij, uiterlijk op het tijdstip waarop de overeenkomst in werking treedt. Een kopie van de verzekeringspolis moet per kerende aan de bewaargever worden overgemaakt.

Artikel 8. Toepasselijke wetgeving - bevoegde rechtbank

Op de overeenkomst is het Belgische recht van toepassing. Voor geschillen met betrekking tot de overeenkomst is de rechter die territoriaal bevoegd is voor [gemeente], bevoegd.

BIJLAGE 1: plaatsbeschrijving opgemaakt op [datum]

Opgemaakt te [plaats] op ..... in twee originele exemplaren waarvan elke partij erkent een origineel exemplaar te hebben ontvangen.

De bewaargever, [organisatie]

[handtekeningen, namen en functies]

De bewaarnemer, [organisatie]

[handtekeningen, namen en functies]